

אם אפשר להניח בסוף הגמרא

בסיעתא דשמיא

חולין ב. - ח:

ב.

הכל שוחטין ושחיטתן כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן וכו'.

א. הראשונים נחלקו האם שחיטה הוי מצות עשה או לא, והר"מ (ספר המצוות עשה קמו) מנה את שחיטה כמצות עשה, וכ"כ הרא"ש (כתובות פ"ק סי' יב), מיהו הראב"ד השיג על הר"מ שאין זה מצות עשה, וכן נקט התשב"ץ (ח"א סי' קמ).

ב. ולשיטת הראשונים ששחיטה הוי מצות עשה ניחא מאי טעמא מברכים על כך, מיהו לראשונים דס"ל ששחיטה לא הוי מצות עשה צ"ע כיצד מברכים על כך, ואכמ"ל.

ג. ויל"ע דבמתני' מבורר שאפשר לכתחילה ליתן לקטן לשחוט, וצ"ע דלכאורה אם הוי מצות עשה כיצד שרי ליתן לקטן לשחוט והרי מפקיע את המצוה, שהרי קטן אין לו קיום מצוה.

ומשמע לכאורה שאין חסרון בכך שמפקיע מעצמו את המצוה, ומותר ליתן לקטן לקבוע מזוזה ולעשות מעקה, ואעפ"י שאינו מקיים מצוה ורק מפקיע את סיבת החיוב של המצוה.¹

חוץ מחרש שוטה וקטן שמא יקלקלו את שחיטתן.

פשטות מתני' נראה שאין זה רק שאם שחטו השחיטה פסולה, אלא שאף יש איסור ליתן לחש"ו לשחוט, ועיין בתוס' שכתבו בטעמא דמילתא שמא יבואו אנשים לסמוך על שחיטתן.

מיהו עיין ברשב"א שכתב שטעם האיסור ליתן להם לשחוט משום בל תשחית, שהרי מועדים הם לקלקל בשחיטתן.

חוץ מחרש שוטה וקטן שמא יקלקלו את שחיטתן וכולם ששחטו ואחרים עומדים ע"ג שחיטתן כשרה.

א. עיין בתוס' בסוכה (מב: וכ"פ פשטות שיטת רש"י שם) שנקטו שמתני' איירי בקטן שיודע היטב לשחוט [וכלשון הראשונים קטן שיודע לאמן את ידין], מיהו קטן שאינו יודע לשחוט היטב אף בדיעבד שחיטתו פסולה, ואפילו אחרים עומדים ע"ג, כיון שמועד לפסול, ועיין בב"י (יו"ד סי' א) שכתב שכן משמע גם בר"מ.

ב. מיהו שיטת הר"ן והרא"ש וכן פסק הטור (ועי"ש בב"י שהאריך) שכוליה סוגיין איירי בקטן שאינו יודע לשחוט היטב, מיהו קטן שיודע לשחוט היטב אף לכתחילה יכול לשחוט ואחרים עומדים ע"ג, ואין בזה שום חשש.

והוסיף הטור שקטן שיודע לשחוט היטב אף אם שחט ואין אחרים עומדים ע"ג שחיטתו כשרה, שהרי יודע לשחוט היטב ומאי טעמא נפסול את שחיטתו.

ג. מיהו עיין ברמ"א (יו"ד סי' א) שחלק על כך וכתב שם שאף ביודע לאמן את ידיו פסול בדיעבד, ועי"ש בגר"א שנראה מדבריו שעיקר החסרון משום שקטן לא נאמן בדאורייתא, ולהכי אם אין אחרים עומדים שחיטתו פסולה. [ולא ידענא דלפי"ז הוא גופא כשהגדיל יכול לאכול משחיטתו ושמא אה"נ].

שם.

א. לעיל הובא שיטת הטור שקטן ששחט בינו לבין עצמו ואין אחרים עומדים ע"ג שחיטתו כשרה, מיהו הרמ"א חלק על כך שאין נאמנות של ע"א לקטן וכיצד נכשיר את שחיטתו בלא שאחרים רואים אותו.

וצ"ע טובא שיטת הטור וכיצד נאמין לקטן ששחט, והרי לקטן אין נאמנות, ועיין בט"ז (יו"ד סי' א סקט"ו) שתירץ וז"ל דאה"נ שאם לא נודע שנעשה ההכשר כלל אלא ע"פ דברי הקטן אין מאמינים לו אבל כאן שנודע שנשחט דהרי שחוט לפניך אלא שיש לחוש שמא לא שחט שפיר או שמא נתן לאחר

¹ [ויל"ע בטעמא דמילתא, והאם ענינו משום שאף במעשה קטן יש קיום מצוה או משום שאין חסרון להפקיע מעצמו את המצוה ונפק"מ ליתן לעכו"ם לעשות מעקה, ודר"ק].

שא"י לשחוט הא לא חיישינן כיון שהוא יודע ומומחה אמרי' מסתמא הוא שחט ושפיר שחט עכ"ל, ולכאורה כן מוכח מהא דסמכינן על כותי ועל מומר אוכל נבלות לתאבון, ואף שאין להם נאמנות.

ב. ויל"ע במה פליג הרמ"א, והאם ס"ל שאף בכהאי גוונא אין נאמנות לקטן, ועיין.²

חוץ מחש"ו שמא יקלקלו את שחיטתן.

א. עיין בתוס' (לקמן ג'): שכתבו שעכו"ם פסול מהתורה לשחוט ומשום שאינו בר זביחה, שהרי אינו מצווה על השחיטה, וצ"ע דא"כ גם קטן יפסל לשחוט מהתורה כיון שאינו בר זביחה, ומאי טעמא נראה במתני' שכל הפסול של קטן לשחוט משום חשש שמא יקלקל.

ולכא למימר שקטן חשיב בר זביחה משום שכשיגדיל יהיה בר זביחה, שהרי מבואר בגמרא (גיטין מה:): שקטן פסול לכתוב תפילין משום שלא חשיב בר קשירה, ולא אמרינן שגסי בכך שכשיגדיל יהיה בר קשירה, וצ"ע מ"ש תפילין משחיטה.

ב. ועיין בתב"ש (י"ד סי' א) שהוכיח מכאן שאעפ"י שבמצות קטן לא מצווה כלל, מיהו באיסורים קטן מצווה ורק שאין לו עונש על כך, ומשום הכי חשיב בר זביחה, ולא חשיב בר קשירה, ועיין בהערה בביאור דבריו.³

ג. מיהו עיין באחיעזר (ח"ג סי' פא סקכ"ב) שכתב לחלק שבתפילין יש כל יום מצוה חדשה, וממילא לא נחשב קטן בר קשירה שהרי בציווי של היום אינו מצווה ורק כשיגדיל יהיה מצווה בציווי של מחר, מיהו לענין נבילה האיסור הוא אחד והאיסור הזה נהוג בו כשיגדיל.⁴

ויש לדון בדבריו להך גיסא שמהתורה חייבים להניח תפילין כל היום, ולכאורה לפי"ז נחשב כחייב אחד ובחייב הזה קטן מצווה ומאי טעמא לא יחשב קטן בר קשירה, וי"ל.

עוד יל"ע דלכאורה כל זה ניחא על קטן שמחר יהיה מצווה, מיהו בחרש ושוטה שאף מחר לא יצטוו במצוות לא שייך תירוצו, וצ"ע מאי טעמא נראה שאף חרש ושוטה שחיטתן כשרה מהתורה, ועיין.

וכתיב טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם.

א. הנה בסוגיין מבואר שכל המחלוקת שלהם הוי לענין נדבה, מיהו לענין נדר לכו"ע עדיף שלא לידור, מיהו בגמרא בנדרים (י: ומייתו להו תוס') פליגי בהא בגמרא ולחד לישנא פליגי לענין נדר ולא לענין נדבה.

ב. והנה בביאור עיקר הך מילתא בפשוטו נראה שענינו משום חשש תקלה, ורק שפליגי בגמרא האם יש חשש תקלה גם בנדבה או רק בנדר.

ולא ידענא דלכאורה כל מקרה לגופו האם יש חשש תקלה או לא, ואם יש נדר שאין בו חשש תקלה דינו כנדבה ואם יש נדבה שיש בה חשש תקלה דינה כנדר, ומאי טעמא נראה בגמרא שהוי כלל קבוע בנדר וכלל קבוע בנדבה, וי"ל.

טוב אשר לא תידור משתדור ולא תשלם.

א. לא ידענא האם מחלוקת ר"מ ורבי יהודה הוי מחלוקת כללית בכל התורה כולה האם כדאי לאדם להכניס את עצמו בחיוב מצוה ואעפ"י שיתכן ויכשל בזה שלא יקיים אותה, או דלמא שמחלוקתם רק לענין נדרים, ולא לענין כל התורה כולה.

ונפק"מ רבא איכא בהא, וכגון לקבל תוספת שבת ואעפ"י שיתכן ויכשל ח"ו בחילול שבת [ובמיוחד לשיטת הט"ז שתוספת שבת הוי נדר וא"כ הוי בדיוק דינא דסוגיין].

² ונפק"מ רבא איכא בהך מילתא האם מותר לשלוח קטן לטבול כלים אם כשחזור הכלים רטובים [בכהאי גוונא שאין חשש שהתרטבו ממקום אחר חוץ מהמקוה] דשמא לשיטת הט"ז יהיה נאמנות לקטן בכהאי גוונא ולא מדין נאמנות אלא שכיון שנטבל הכלי מהיכ"ת שלא נטבל כדי

³ בביאור דבריו מצינו ב' נוסחאות חדא שכל האיסורים של התורה נאסרו לכל ישראל בין קטן ובין גדול, ורק שכמו שהקילה התורה על אונס שלא חייב לשמור את התורה הכי נמי הקילה התורה על הקטן שלא חייב לשמור את התורה, והוי קולא בחיוב לקיים ולא בציווי, ואין קטן דומה לעכו"ם שאיסורי התורה כלל לא ניתנו לו. וכל זה לענין איסורים מיהו לענין המצוות קטן כלל לא הצטווה, והרי הוא כעכו"ם שלא ניתנו לו מצוות התורה.

מיהו מצינן לבאר באופ"א (וכן משמע לשונו שם) שלענין איסורים קטן מצווה לגמרי ולא חסר כלל בציווי, ורק שאינו נענש על כך, משא"כ במצוות שקטן לא מצווה כלל, מיהו הדברים מחודשים דא"כ יהיה איסור לפנ"ע להכשיל קטן באיסורים וזה אינו, ועיין.

⁴ והעולם דן בהא דלכאורה אף לענין נבילה כל רגע ורגע הוי ציווי עצמי מצד עצמו, ולא נחשב כל הזמן כציווי אחד, ועיין.

ב. ועיין ברמב"ן בסוגיין שכתב וז"ל ולי נראה שלא אסרן אלא בקדשי מזבח שמא יבאו לידי תקלה ואין בקרבנות צורך לגבוה כדכתיב הנה שמוע מזבח טוב, אבל לצדקה ולהפריש עישור לעניים ואין צריך לומר לקיים מצות, נשבעין ונודרין כדתנן (אבות פ"ג) נדרים סייג לפרישות⁵, ולפי"ז הוי מחלוקת רק לענין נדרים מיהו בכל התורה כולה עדיף לאדם להוסיף על עצמו מצוות ואעפ"י שיתכן וכשל.

מיהו עיי"ש שכתב שבתוס' מבואר שלא כדבריו, ולפי"ז לכאורה מחלוקת ר"מ ורבנן הוי מחלוקת כללית בכל התורה כולה, ועיין.

ב:

טוב מזה ומזה שאינו נודב כל עיקר.

עיין בתוס' (בע"ב) שנקטו דאליבא דר"מ עדיף שלא לנדוב אף כשהוא סמוך לעזרה, ומשום שיש חשש שמא ימעלו בקרבנו, מיהו עיין ברמב"ן שחלק ונקט שבכהאי גונא לכו"ע טוב לידוב.

ולא ידענא אטו לתוס' עדיף לא להביא קרבנות, וכל מה שמצינו שאדם מביא עולה ושלמים הכל אינו לכתחילה, וטוב שלא להביא את זה, ופלא לומר כן, וצ"ע.

וקסבר חולין שנעשו על טהרת הקודש כקודש דמו.

א. עיין ברש"י שכתב וז"ל חולין שנעשו על טהרת הקודש דקבל עליה לאכול בטהרה קודש וכו' וכקודש דמו וחייב להבדל מדרבנן עכ"ל, ומשמע מרש"י שאחרי שאדם קיבל על עצמו יש לו חיוב מד"ס להבדל, וחזינן דבר מעניין שיש איסור מד"ס לאדם שמקבל על עצמו להזהר מלהטמא.

ולכאורה אם רוצה להטמאות יכול להחליט שאינו רוצה לאכול חולין בטהרה וממילא באותו רגע פקע ממנו האיסור מד"ס להטמאות, ופשוט.

ב. ועיין בחזו"א שכתב וז"ל עיקר דין חולין שנעשו על טהרת הקודש היה נראה לכאורה שהוא מלתא דנדר שאסר על עצמו כל הטומאות אבל אין הענין כן ... אלא הענין שחכמים תקנו שיהי' בחולין כל דיני טומאה כקודש אלא שלא גזרו זה בגזירה מוחלטת לכל ישראל אלא לכל מי שיקבל עליו להזהר בחולין כבקודש ... ומ"ד לאו כקדש דמי ס"ל דחכמים לא עשו בזה שום תקנה אלא כל מי שקבל עליו אם יקבל בלשון המועיל מדין נדר יהי' עליו דין נדר ככל אשר יבטא עיי"ש.

ג. מיהו יש לציין לרמב"ן בסוגיין שחלק על רש"י ונקט שאף למ"ד כקודש דמו אין שום איסור לטמאותם, וכל המחלוקת בדין הטומאה שלהם האם נטמאו כקודש או לא, מיהו אין שום איסור בהא ואפילו מדרבנן.

ג.

חרב הרי הוא כחלל.

עיין ברש"י כאן שנקט שכל הדין של חרב הרי הוא כחלל, היינו דוקא באב הטומאה, מיהו בראשון לא נאמר הדין של חרב הרי הוא כחלל, ומשום שראשון מטמא אוכלים ומשקין ולא כלים.

מיהו יעויין ברמב"ן וברשב"א שהביאו בשם רבינו חננאל שכתב שהדין של חרב הרי הוא כחלל נאמר בין באב הטומאה ובין בראשון, ואעפ"י שראשון לא מטמא כלי, חרב הרי הוא כחלל שאני.

ועיין בקובץ הערות (סי' יט סקט"ו) שכתב לבאר שפליגי הראשונים ביסוד הדין שראשון לא מטמא כלים האם ענינו משום שכלי לא נעשה שני, ולפי"ז הכא שהכלי נעשה ראשון א"כ ראשון מטמא כלי, או שיסוד הדין הוא שאין בכח ראשון להעביר טומאה לכלי ולהכי לא איכפת לן האם הכלי נעשה שני או ראשון.⁶

ואם שחט חותך כזית בשר ונותן לו.

⁵ ויל"ע על דבריו מסוגיא דנדרים י: דמיייתי הש"ס הך פלוגתא אף לענין נזירות ושבועה ולא רק לענין קרבן.
⁶ והעולם דן דשמא לכו"ע גדר הדין שראשון אין לו כח לטמאות כלי, מיהו חרב הרי הוא כחלל הוי סוג טומאה אחר, ואין הראשון מעביר טומאה לשני, אלא שהתחדש בדינא דחרב הרי הוא כחלל שהנוגע בחלל הרי הוא כמוהו, ובהא לא נאמר הדין שראשון לא מטמא כלי, ודו"ק.

- א. עיין ברש"י שכתב שכותים לא זהירי בלפני עור, ומשום הכי לא חוששים להכשיל אחרים, ולא ידענא מאי טעמא לא ישאלו אותם האם שחטו כדין או לא, ונסמוך עליהם משום שיש איסור של מדבר שקר תרחק, וזה דבר המפורש בתורה, ועיין.
- ב. עוד יל"ע שאף שכותים לא נזהרים בלפני עור, מיהו לכאורה יש איסור נוסף של "הוכח תוכיח את עמיתך" דמינה ילפינן שצריך האדם להפריש את חבירו מאיסור, ולכאורה זה דבר המפורש בתורה ומאי טעמא לא זהירים בזה כותים, ועיין.
- ג. עוד יל"ע (ותמה כן בקובץ שמועות) מאי טעמא לא נזהרים כותים לא לשקר משום האיסור של "לא תענה ברעך עד שקר" ועיין.

ואם שחט חותך כזית בשר ונותן לו.

- א. עיין ברש"י שכתב שהטעם שכותים לא נאמנים משום דינא דעד אחד נאמן באיסורים, משום שהם חשודים בלפני עור, וצ"ע שהרי בפשוטו הנאמנות של ע"א לא שייכת כלל לכך שיש איסור לפני עור, ואף לאסור את המותר שאין איסור לפני עור ע"א נאמן⁷ ומאי טעמא כותים לא יהיו נאמנים. ובאמת שעיין בקובץ ביאורים שהוכיח מסוגיין שכל הנאמנות של ע"א משום שיש איסור לפני עור⁸, מיהו הדברים מחודשים טובא, ובפשוטו אף בלא"ה עד אחד נאמן, ומשום שהאמינות של ע"א היינו משום שיש סתמא שאדם לא משקר, ולא שייך כלל לכך שיש בזה איסור לפני עור.
- ב. ובפשוטו הביאור שודאי שהנאמנות של עד אחד לא שייכת כלל לאיסורא דלפני עור, מיהו הכא איירי בגונא שיש ענין לכותי שלא ידעו שהבהמה נפסלת [שהרי חזינן ששרי ביוצא ונכנסו ומשום שמירתת הכותי שידעו שנפסלה הבהמה] וכל אדם אף בגונא שיש לו ענין לשקר אמרינן שלא מסתבר שישקר משום איסורא דלפני עור, וממילא יש לו נאמנות של עד אחד, מיהו כותי שלא חייש על לפני עור, א"כ כשיש לו ענין לשקר – ישקר, וממילא אין לו נאמנות.⁹ ולפי"ז עולה בגונא שיש ענין לאדם לשקר, רק אם יש איסורא דלפני עור יש לו נאמנות מיהו אם אין איסורא דלפני עור אין לו נאמנות.
- ולפי"ז עולה חידוש גדול שאם יש חתיכה ספק חלב ספק שומן נאמן הכותי לומר שזה שומן, ומשום שהכא אין שום ריוח לכותי לשקר, וממילא יש לו נאמנות של ע"א נאמן באיסורים.
- ג. ומצינו לבאר שסוגיין כלל לא איירי בדיני נאמנות של עד אחד, ומשום שכותים יצאו מכלל עמיתך והרי הם כעכו"ם שאין להם נאמנות של עד אחד, ורק שאם היו זהירים מלפני עור יש חזקה שאינם משקרים, והוי חזקה בעלמא ולא דין נאמנות, ורק שכיון שלא זהירי בלפני עור ממילא ליכא לחזקה הנ"ל, ועיין בקטע הבא משנ"ת בס"ד בשם האו"ז.

חותך כזית בשר ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו.

- א. לא מבואר מאי מהני שהכותי אוכל משחיטתו, ואם אין לכותי נאמנות של עד אחד, כיצד נוכל לסמוך על כך שאוכל משחיטתו, ואטו יש נאמנות חדשה חוץ מהנאמנות של עד אחד.
- ועיין בחת"ס (שו"ת יו"ד סי' קמז) שכתב וז"ל מה שמצינו בכותי חותך כזית בשר ונותן לו היינו בתר דקיי"ל עד אחד נאמן באיסורים וה"ה כותי כשרים לעדות מה"ת לולי דחשידי אלפני עור משו"ה כל שהוא אוכל הדר הוי ליה עד כשר עכ"ל.
- ב. מיהו יש אחרונים שנקטו שנאמר כאן פרשת בירור חדשה, והיינו שאף בגונא שאין נאמנות של עד אחד מיהו אם האדם מוחזק שלא עובר איסור, וראינו אותו עושה מעשה אפשר לסמוך על כך שאינו עושה איסור ולאכול על סמך הא, והך דינא לא שייך כלל לנאמנות, והוי דין בפנ"ע.
- ואף שהדברים מחודשים טובא מיהו מצינו כן לכמה מרבתינו ובראשם האו"ז (שחיטה סי' שסז) שתמה כיצד אדם נאמן לומר שבהמה נשחטה כדין והרי יש לבהמה חזקת איסור וכתב וז"ל ובשלמא היכא שבעצמו אוכל איכא למימר לא נחשד לאכול נבילות. אלא כשאין עצמו אוכל האיך יאמין לו, וא"ת משום דלא עבר על לפני עור לא תתן מכשול. ומסתמא אי לאו דשחטה שפיר לא הוה ספי לי' מיני' א"כ תקש' דפרק האשה רבה מוכיחים שע"א נאמן באיסורים מהא דנאמן אדם על טבל ודלמא נאמן משום שחזקה שלא עובר אדם בלפני עור עיי"ש.
- ומבואר מדברי האו"ז שאף כשאין נאמנות של עד אחד וכגון באיתחזק איסורא, מיהו יש חזקה שאדם לא עושה איסור, ואם עושה מעשה אפשר לסמוך על כך ולהתיר איסורים.

⁷ ואף לחולקים (עיין תוס' קידושין סה:) ענינו משום לאו כל כמיניה, ומשום שהוי כהפסד מומן ואכמ"ל.
⁸ ולדבריו לסוברים שאין איסור לפני עור במכשיל חבירו באיסור דרבנן או במכשיל חבירו במצות עשה (ואכמ"ל) או במכשיל חבירו באיסור לפני עור (דהוי לפני דלפני ואכמ"ל) א"כ עד אחד לא יהיה נאמן בהא, וזו לא שמענו.
⁹ ויש לחדד הדברים שעיקר הנאמנות של עד אחד בנויה על כך שעל כל אדם יש סתמא שאומר אמת ולא משקר, מיהו כשיש לו ריוח כל שהוא פקע הסתמא הנ"ל, ורק משום לפני עור אף הריוח לא מהוה סיבה לגרום לו לשקר וממילא לא פקע הסתמא שאומר אמת, מיהו בכותי ליכא הא.

ויוצא ונכנס לכתחילה לא והתנן המניח עכו"ם בחנותו וכו'.

בפשוטו כיון שכל הטעם שמהני יוצא ונכנס משום שמירתת א"כ כל זה דוקא כשהכותי שוחט בהמה של ישראל, וא"נ ששוחט כדי למכור לישראל, מיהו בלא"ה אין מירתת, ופשוט.

ג:

ששחט לפנינו ב' וג' פעמים ולא נתעלף.

עיין בריטב"א שכתב שלרבי שבתרי זימני הוי חזקה א"כ סגי בכך שישחוט ב' פעמים ולא יתעלף, מיהו לרבנן שבג' זימני הוי חזקה רק אחרי ששחט ג' פעמים ולא נתעלף מוחזק שלא יתעלף.

ד:

מהו דתימא לא בקיאי בשימור.

עיין ברש"י שכתב וז"ל מיהו לא בקיאי בהא דבעינן למיעבד שימור לשם מצה של מצוה עכ"ל, ומשמע ברש"י שיש הלכה בשימור שישמרו את זה לשם מצה של מצוה, לא סגי בכך שישמרו את זה שלא יחמיץ.

ועיין במנחת שלמה שכתב שלפי"ז האופים מצות לחול המועד לא נחשב שימור לשם מצה, ואם אכלו את זה לא קיימו מצות אכילת מצה, וידוע שבתראי פליגי בהא.

ואפילו ישראל מומר וכו'.

א. צ"ע טובא כיצד אפשר לסמוך עליו, והרי אותו אדם אוכל נבילות, ולא מסתבר שיש לו נאמנות של ע"א נאמן באיסורים.

עוד יל"ע דאם יש לו נאמנות של ע"א נאמן באיסורים, א"כ אף בלא שיבדוק סכין ויתן לו יהיה נאמן, שהרי יש לו נאמנות של ע"א באיסורים, ומאי טעמא מבואר שכל מה שנאמן רק דוקא אם בדק סכין ונתן לו.

ב. ובפשוטו הביאור שזה ודאי שלמומר אין נאמנות של ע"א נאמן באיסורים, אלא דמ"מ אם הסכין בדוקה ואותו אדם אין לו ענין לקלקל בכונה [שהרי לא שביק התירא ואכיל איסורא] א"כ אפשר לסמוך על כך ולא מדין נאמנות, אלא מדין שנשחט הדבר כדין, ואעפ"י שאין לגברא נאמנות, מיהו יש סתמא שנשחט הדבר כדין וסמכינן על כך, והדברים מחודשים.

ג. ועיין בראש יוסף (לבעל הפמ"ג לעיל בע"א) שתמה דא"כ מאי טעמא לענין כותי לא סמכינן על כך, ואם לא אכל משחיטתו אסור לאכול.¹⁰ ותי' הראש יוסף וז"ל דשאני כותי כיון דלא חייש אלפני עור אינו נותן לב כלל לשחוט שחיטה הגונה, וחיישינן שמא שהה בלא פשיעה עכ"ל.

ד:

מותר מיד מפני שהם מחליפים.

העולם מעיר שהרי לכאורה להחליף את החמץ הוי טירחא, ומאי טעמא אמרינן בהא לא שביק התירא ואכיל איסורא, ומאי שנא מהחלפת סכין שמבואר שאם הסכין לא בדוקה לא סמכינן על שחיטתו משום שלא טורח להחליף את הסכין.

ועיין ברמב"ן שעמד על כך ותירץ וז"ל אין זה קושיא כלל דגבי סכין לא טרח שמא לא ימצא סכין בשעת צרכו ונמצא שאינו אוכל נבלתו לתאותו, אבל לגבי מחליף כמה מחליפין יודמנו לו היום או מחר ואינו חושש לאכלה מיד הלכך נותן דעתו ומחליף ודאי עכ"ל.

¹⁰ וליכא למימר שלכותי יש ענין להכשיל דפשטות לשון רש"י התם נראה שאין ענין לכותי להכשיל את הישראל.

הקדמה לסוגיית מומר לכל התורה כולה ולע"ז.

א. מבואר בסוגיין שאם מומר לדבר אחד חשיב מומר לכל התורה כולה שחיתתו פסולה, וכן מבואר בסוגיין לחד גיסא שמומר לע"ז נחשב כמומר לכל התורה כולה וממילא שחיתתו פסולה, ולמסקנת הש"ס אף מחלל שבתות בפרהסיא נחשב כמומר לכל התורה כולה ושחיתתו פסולה.

ולא מבואר טעמא דמילתא, ומה טעם הפסול בהא, ומאי טעמא לא יועיל אם בדק סכין ונתן לו וכן אם אחרים עומדים ע"ג.

ב. ובפשוטו יסוד הדברים שמבואר בראשונים שעכו"ם פסול לשחיטה מה"ת, ועיין בתוס' (לעיל ג:) שדרשינן לה מקרא של זבחת ואכלת דבעינן בר זביחה, ועיין בר"מ (הלכות שחיטה פ"ד) שיליף לה מקרא דוקרא לך ואכלת מזבחו, ועכ"פ מבואר שעכו"ם ששחט שחיתתו פסולה.¹¹

ובפשוטו לפי"ז הנידון בסוגיין האם מומר לדבר אחד אינו בכלל ישראל אלא בכלל עכו"ם, וממילא שחיתתו פסולה מהתורה או שהוא בכלל ישראל ושחיתתו כשרה מהתורה.

ולפי"ז אף הנידון האם מומר לעבוד ע"ז שחיתתו כשרה אין זה נושא מציאותי האם שוחט כדין או לא, אלא הוי נושא האם מומר לעבוד ע"ז נידון כעכו"ם וממילא שחיתתו פסולה מהתורה, או שנידון כישאל, וממילא שחיתתו כשרה מהתורה.

ג. ולמסקנת הסוגיא עולה שכל מחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם וממילא שחיתתו פסולה מהתורה, וכשיטה זו נקטו רוב הראשונים, וכ"ה פשטות השו"ע (יו"ד סי' ב סעי' ה) ששחיטת מומר לכל התורה כולה ומומר לע"ז פסולה מהתורה, ואין זה משום חשש בעלמא, ואף אם אחרים עמדו ע"ג וכן אם נתנו לו סכין בדוקה לשחוט השחיטה פסולה, ומשום ששחיתתו פסולה מהתורה.

ד. מיהו עיין בפסקי רי"ד שנקט שאף מומר לע"ז אם אחרים עומדים ע"ג שחיתתו כשרה, ומשום שאעפ"י שחטא ישראל ניהו ובכלל בר זביחה ניהו, ועיין בתפארת יעקב שכתב שכן משמע ברש"י, ויתבאר בס"ד לקמן.

אלא פשיטא מומר לערלות וקסבר מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה.

א. משמע שאם מומר לדבר אחד חשיב מומר לכל התורה כולה שחיתתו פסולה, ויל"ע בטעמא דמילתא ואטו גרע הא ממומר לאכול נבלות ששחיתתו כשרה.

ומשמע כמשנ"ת לעיל דאם מומר לדבר אחד מומר לכל התורה כולה א"כ דינו כעכו"ם, וממילא שחיתתו פסולה מהתורה ולא שייך כלל לדינא דרבא, ורק כיון שמומר לדבר אחד לא חשיב מומר לכל התורה לכן שחיתתו כשרה.

ב. מיהו עיין ברש"י שכתב וז"ל מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה ושחיטתו פסולה עכ"ל, ומשמע ברש"י שאם מומר לדבר אחד חשוב מומר לכל התורה כולה, א"כ אין לו סתמא ששחיתו פסולה, ואף אם בדקנו סכין ונתנו לו לא סמכינן עליה, ועיין. [ויש שדחו שאין כונת רש"י דשחיטתו פסולה – היינו ששוחט טוב, אלא ששחיתתו פסולה, והיינו ששחיתתו כשרה, ולפי"ז אין שום ראייה מרש"י, ועיין].

גופא אמר רב ענן מומר לע"ז מותר לאכול משחיתתו וכו'.

א. לא מבואר הנושא בהא, ובמה פליג הש"ס האם מומר לע"ז מותר לאכול משחיתתו או לא.

ועיין ברש"י (בד"ה אלא מומר) שכתב וז"ל ואפ"ה סמכינן עליה כדרב ענן, ומשמע שהנושא אינו האם שחיתתו כשרה, אלא האם אפשר לסמוך עליו שלא ינבל, וכן מבואר ברש"י בהמשך הדיבור שכתב וז"ל אחאב וסיעתו חזינו בהו דעבדי ע"ז ובנבלה לא אכשחן דפקרי ואיכא למימר דיצרא דע"ז תקיף עליהו עכ"ל, ומשמע כנ"ל שהנושא האם חוששים שמא ינבלו, או שלא חוששים שמא ינבלו, ומשום שרק בע"ז תקיף יצריהו.

ועיין גם ברש"י בע"א (ברייתא העמוד בד"ה לא הוי מפליג) שכתב וז"ל "לא היה יהושפט נזהר ונבדל ממנו מפני החשד" ומשמע ברש"י שיסוד הנושא האם חושדים בעובד ע"ז שינבל בשחיטה או שלא חושדים בו וראיה זו שמעתי ממור"ר הגר"ח פישמן שליט"א, ועיין בתפארת יעקב שהאריך כן בשיטת רש"י.

ב. ולפי"ז לכאורה בעומד ע"ג וכן בנתן לו סכין לשחוט יהני שחיתתו, ומשום שאין שחיתתו פסולה בעצם, מיהו מצינן לדחות שכל מה שמצינו שסומכים על אחרים עומדים על גביו הוי רק באחד שלא נחשד לקלקל ושומר על דיני התורה, מיהו אחד שפקר לגמרי לא סמכינן על עומד ע"ג, ומשום שבקל יכול לקלקל [ויסוד סברא זו מצינו בראשונים ועיין בראש יוסף בע"א שכתב הא].

ג. מיהו יש ראשונים שנקטו שעיקר הנושא האם מומר לע"ז מותר לאכול משחיתתו היינו האם יש לו דין עכו"ם ששחיתתו פסולה מהתורה או לא, וכן נראה ברא"ש ובר"ן ובשאר הראשונים.

¹¹ ויש שנקטו בשיטת הר"מ ששחיתת עכו"ם שאינו עובד ע"ז לא נפסלת מהתורה אלא מד"ס, ואכמ"ל.

ונפק"מ לחולקים על רב ענן וס"ל ששחיטת עכו"ם פסולה האם מי שאוכל את זה במזיד לוקה או לא, שאם שחיטתו פסולה בתורת ודאי מהתורה א"כ הוי נבילה והאוכל ממנה לוקה, מיהו אם נימא כרש"י הוי חשש בעלמא, והאוכל מכך לא ילקה.

שם.

א. לעיל הובא דשיטת רש"י שספק הש"ס בעובד ע"ז היינו מאמינים לו או לא, ויל"ע דברש"י נראה שאיירי באחד ששומר את כל דיני התורה, ורק ש"יצרא דע"ז תקיף עליה, מיהו בשאר דיני התורה מדייק בקלה כבחמורה, ומאי טעמא לא נאמין לו, ועיין.

ב. ובפשוטו לשיטת רש"י אין זה נושא רק על שחיטה, והוי נושא כללי האם סומכים על מומר לע"ז, והאם מומר לע"ז שמוכר בשר שקנה באיטליו נאמן להגיד שהבשר מבהמה טהורה או לא.

גופא אמר רב ענן מומר לע"ז מותר לאכול משחיטתו.

א. משמעות הגמרא נראה שלרב ענן מותר לאכול משחיטתו ואפילו לא הביאו לו סכין בדוקה, ואפילו אין ישראל עומד ע"ג, ומשום שאעפ"י שהוא עובד ע"ז מיהו לא נחשד במידי לענין שאר איסורים, ורק לענין ע"ז ש"תקיף יצרא" (לשון רש"י) נחשד.

ב. ולפי"ז עולה דבר מעניין לחד גיסא מומר לע"ז שחיטתו פסולה וא"כ אף בעומד ע"ג ובנתן לו סכין לא מהני שחיטתו, ומשום שגריע ממומר, מיהו להך גיסא שמומר לע"ז שחיטתו כשרה, א"כ לא בעינן לא סכין בדוקה ולא גדול עומד ע"ג, ונאמן אף בלא"ה, והוא פלא.

ובשלמא להנך דס"ל שעיקר הנושא במומר לע"ז אינו בנאמנות שלו, אלא האם נפסל משום דהוי כעכו"ם, ולפי"ז ניחא היטב דפשיטא ששומר את כל המצוות כולם טפי ממומר, ומשום הכי אם שחיטתו כשרה נאמן לגמרי לומר ששחט, ורק שאם דינו כעכו"ם ממילא מיפסל מהתורה ואף שנאמן].

אבל אכילה אימא לך מומר לע"ז הוי מומר לכל התורה כולה.

צ"ע כונת הגמרא דאף שבשם מומר יש למומר לע"ז שם מומר לכל התורה כולה, מיהו מ"מ כיון שזהיר בנבילה ולא אוכל נבלות וכמו שכתב רש"י "דאחאב וסיעתו חזינן בהו דעבדי ע"ז מיהו בנבילה לא אשכחן דפקרי ואיכא למימר יצרא דע"ז הוא דתקיף עליהו" מה לי שיש לו שם מומר ומאי טעמא לא נסמוך על שחיטתו, ועיין.

ואי נימא שמומר לע"ז פסול משום שדינו כעכו"ם, ולא משום שחשוד לקלקל בשחיטתו ניחא, דאעפ"י שגזר היטב בכל התורה כולה, מיהו שחיטתו פסולה מהתורה כיון שדינו כעכו"ם.

ה.

עפ"י הדיבור שאני.

א. עיין ברש"י שכתב שהקב"ה התירו, וצ"ע דלכאורה לא בעינן לכך שהקב"ה התירו, אלא שכיון שכל האיסור לאכול משחיטה של עובד ע"ז ענינו משום שיש חשש שמא ניבל, א"כ הכא שעפ"י הדיבור אמרו לאליהו שהדבר נשחט כדין ממילא אפשר לאכול מהא. [ועיין בתוס' שבדבריהם נראה כרש"י].

ואי נימא שעיקר הדין שמומר לאכול נבלות אי אפשר לאכול משחיטתו משום שדינו כעכו"ם ששחיטתו פסולה ניחא, דאף שידע אליהו שהדבר נשחט כדין מיהו כיון שאחאב שחט את זה נאסר מעיקר הדין, ולהכי בעינן להיתר מיוחד של הקב"ה.

ב. ועיין בהערות הגרי"ש שתמה מאי טעמא צריך עפ"י הדיבור, והרי אליהו הנביא היה לו רוח הקודש ויכול היה לדעת ברוה"ק האם הדבר נשחט כדין או לא, ועי"ש שהוכיח מכאן שאי אפשר לסמוך על רוח הקודש לברר על דבר האם הוא איסור או היתר, ועי"ש שהאריך בענין.

[ולכאורה להך גיסא שהאיסור לאכול משחיטת מומר הוי מעיקר הדין ולא משום חשש גרידא לא קשה קו' הגרי"ש ופשוט].

ג. ובגוף דברי הגרי"ש שאי אפשר לסמוך על רוח הקודש לברר שהדבר לא אסור צ"ע טעמא דמילתא, וכיון שיודע האדם שהדבר מותר מה לי כיצד נודע לו, ומה לי אם נודע לו ע"י שני עדים ומה לי אם נודע לו ע"י רוח הקודש, ועיין שו"ת יד אליהו (סי' מג) שדן אם אפשר לסמוך על רוח הקודש להתיר איסורים, ועיין.

גן הדסים

ברכפלד

קרית ספר

<p>חבורת הלכה "עטרת שמואל ולאה" <small>לע"נ הרה"ח שמואל ולאה וליינא רייז והתורה"ב שמואל ליינא רייז</small></p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים" <small>לע"נ הרה"ח ר' שאול ברוך עזרי</small></p>	<p>חבורת מסכתות ש"ס "תורת מאיר" <small>לע"נ הרה"ח ר' שאול ברוך עזרי</small></p>	<p>חבורת דף היומי "תורה שלמה" <small>לע"נ הרה"ח ר' שלמה זלמן זלמן עזרי</small></p>	<p>חבורת הלכה "תורת שלמה זלמן" <small>לע"נ הרה"ח ר' שלמה זלמן זלמן עזרי</small></p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים" חבורת דף היומי בהלכה "חזון יקותיאל" <small>לע"נ הרה"ח ר' יקותיאל זעא וחתן חזון עזרי</small></p>	<p>חבורת מסכתות הש"ס "עליית אליהו" <small>לע"נ הרה"ח אליהו רייז בן הרה"ח ר' יצחק שמואל שטיינבוים</small></p>	<p>חבורת ליב הפץ <small>בית המדרש קהילת קצות החושן</small></p>
---	---	---	--	---	---	---	---

על פי הדיבור שאני.

א. יש להעיר על כך, דאטו לא היה להקב"ה בשר כשר להביא לאליהו ממקום אחר, שבעינין להתיר לו לאכול נבלות, והרי בלא"ה הכל היה ע"י נס שהעורבים הביאו לו לאכול.

ויש להוסיף דמבואר לקמן שאפילו בהמתן של צדיקים שומר הקב"ה מאכילת איסור, ומשום ש"גנאי הוא לצדיק שיגעל באכילת איסור" ומאי טעמא לאליהו הביא הקב"ה אכילת איסור.

ובשלמא אי נימא ששחיטת עכו"ם אין זה איסור בעצם ורק מחמת חשש שמא נשחט שלא כדין, א"כ ניחא דקמי שמיא גליא שהדבר נשחט כדין, מיהו אי נימא לא כן תמוה.

ב. ועיין בדברות משה שכתב שודאי שהעורבים הביאו לאכול מאותם עבדים של אחאב שהיו מעלי (וכגון מעובדיה) ורק שאפ"ה בעינין להתיר מסויים עפ"י הדיבור, דכיון שמעיקר הדין יש רוב שהדבר אסור ולהכי בעינין לעפ"י הדיבור, ועיין בהערות הגרי"ש שכתב כע"ז.

ח"ש מכם בכם חילקתי ולא באומות וכו'.

צ"ע דלשיטת רש"י יסוד הנושא בסוגיין האם מומר לע"ז נאמן או לא נאמן, ולכאורה לפי"ז לא שייך כלל לנידון האם מומר כשר להקריב קרבן, ומאי מדמי לה הש"ס.

ומכל זה מוכח שאף לשיטת רש"י שיסוד הנושא שמומר לא נאמן, מיהו אין זה נושא מציאותי, אלא שכיון שמומר לדבר אחד מומר לכל התורה כולה, א"כ דינו כמו עכו"ם, ופקע כל הדין ישראל שלו, וממילא אין לו דין נאמנות, ואין עיקר הטעם שלא נאמן משום שחוששים בו שמשקר, אלא משום שפקע לו כל הנאמנות משום שאינו בכלל ישראל, וניחא לפי"ז מאי מדמי לה הש"ס לקרבנות, ומאי טעמא אם מומר לדבר אחד מומר לכל התורה כולה ממילא אף לא נאמן על שחיטה, ופשוט.

מיהו עיין בתפארת יעקב ועוד אחרונים שכתבו שכיון שמהתורה מומר לדבר אחד נחשב מומר לכל התורה כולה, לכס גם מד"ס חז"ל החמירו לדון אותו כמומר ומשום הכי לא סמכו על שחיטתו, ודוחק.

אלמא מומר לעבודת כוכבים הוא מומר לכל התורה כולה.

א. עיין בחזו"א (יו"ד סי' ב סק"ב) שהסתפק האם הדין שמומר לע"ז הוא מומר לכל התורה כולה הוא דוקא בגונא שעובד ע"ז מחמת חסרון אמונה, שבכהאי גונא כופר לגמרי בד' ח"ו, או שאף בגונא שמאמין בד' ועובד ע"ז להנאת יצרו או לריוח מומן דינו כמומר לכל התורה כולה, ומשום שהאיסור של ע"ז כל כך חמור שהעובר עליו יש לו דין מומר.

ויש לדון לענין אחאב שנראה ברש"י שקיימו את התורה, ורק שעבדו ע"ז משום שיצרא תקיף עליהו, ואפ"ה יש להם דין מומר לע"ז, וי"ל.

ב. ובפשוטו כל הנושא רק אי נימא שהטעם שעובד ע"ז שחיטתו פסולה משום שחשיב כעכו"ם, מיהו אם נימא שטעם פסולו משום שחוששים בו שינבל, א"כ מסתבר שאם עבד ע"ז להנאת יצרו ואכתי מאמין בד' שחיטתו כשרה, ודו"ק.

מכם בכם חילקתי.

א. לא מבואר טעמא דמילתא, ואם לא מביאים קרבנות של מומר מה לי ישראל ומה לי עכו"ם [ואף שגזירת הכתוב ניהו מיהו צ"ע טעמא דמילתא], ועיין בהערות הגרי"ש שביאר שעכו"ם שמביא קרבן לא חשיב בעל הקרבן, ונחשב הקרבן כקרבן ללא בעלים, ומשום הכי לא איכפת לן שהעכו"ם מומר.

ב. והאחרונים הוכיחו ליסוד הנ"ל מהא דמספקא לש"ס אי כהני שלוחי דידן או שלוחי דרחמנא, וצ"ע דאי כהני שלוחי דידן כיצד עכו"ם יכול להביא קרבנות והרי אין שליחות לעכו"ם, וע"כ שכשעכו"ם מביא קרבן אין זה כלל קרבן שלו, וממילא לא בעינין כלל לשליחות.

ויש לדון מהא דנראה בגמרא (זבחים מה.) שיש מושג של מחשבת פיגול בקרבן עכו"ם, ועיין.

ג. ויש לעיין בהא מאי טעמא כל מומר לא יכול להביא בלא שיהיה שם הקרבן שלו, ושיהיה קרבנו כמו קרבן עכו"ם, וי"ל.

חוץ מן המומר ומנסך את היין ומחלל שבתות בפרהסיא.

והוכיחו מכאן בתראי שאם חז"ל גזרו לאסור שחיטת כותי כשאין ישראל עומד ע"ג, א"כ אין זה רק שחז"ל חייבו לחשוש שמא הכותי לא שחט כדין, אלא שחז"ל אסרו את זה בתורת ודאי, וחז"ל אסרו שחיטת כותי שאין ישראל עומד ע"ג אף אם נדע ששחט כדין, ומשום הכי אף אי קמי שמיא גליא שהכותי שחט כדין נחשב תקלה וצדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם.

1.

ור"מ לטעמיה דחייש למיעוטא וגזר שאר מקומות אטו אותו מקום.

העולם מעיר דאי נימא שכל הטעם שאסור לאכול משחיטת כותי שמא לא שחט כדין ואין שחיטתו ודאי נבילה אלא חשש נבילה, א"כ לכאורה הוי גזירה על חשש בעלמא, וצ"ע לומר שר"מ יגזור עלה.

ובפשוטו הביאור שכיון שמצאו שם ע"ז א"כ התברר שכלל לא שומרים את דיני התורה, וממילא מסתבר טובא שמנבלים בשחיטתן ולהכי נחשב כודאי איסור, ואעפ"י שאם שחטו כדין שחיטתן מותרת.

ור"מ לטעמיה דחייש למיעוטא וגזר שאר מקומות אטו אותו מקום.

בפשוטו לפי"ז אין זה שר"מ תיקן לאסור את זה, אלא חשש שאסור משום המיעוט שעובדים ע"ז, ואם ידענו שאותו כותי אינו מאותם כותים שעובדים ע"ז ממילא אין איסור, וצ"ע דא"כ מה מוכיח השי"ס מכך שרבי יוחנן אכל שרבי יוחנן פליג על הך איסורא, דלמא אף איהו מודה להא, והטעם שלא אמרינן שצדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם, כיון שקמיה שמיא גליא שאותו כותי לא מאותם שעובדים ע"ז.¹²

ומשמע לכאורה שאין כונת הגמרא דר"מ חייש למיעוטא ולכן אסור שמא אותו כותי מהמיעוט, אלא שכיון שר"מ חייש למיעוטא משום הכי גזר לאסור אטו המיעוט, ואף כשירדנו בודאי שאינו מהמיעוט אפ"ה ר"מ ס"ל שאסור מד"ס, ומשום שגזרו חכמים משום המיעוט ועלה פליגי רבנן.

ומצינו כע"ז בע"ז דמבואר להדיא כהאי גונא, וכתבו שם הראשונים שר"מ חשיב ליה מיעוט ומשום הכי גזר אטו המיעוט, מיהו רבנן לא חשיב להו מיעוט, ומשום הכי לא גזרו אטו המיעוט, ודו"ק.¹³

ולא זזו משם עד שעשאו עכו"ם גמורים.

א. בפשוטו כונת הגמרא שחז"ל גזרו לאסור את שחיטתן ואת יינם, מיהו אכתי בכלל ישראל.

מיהו מהא דמבואר שלענין עירוב דינם כעכו"ם ששוכרים מהם רשות, משמע שחז"ל תקנו שמוגדרים כעכו"ם ולא רק שחז"ל אסרו את יינם ושחיטתן, וכלשון הגמרא ש"עשאו עכו"ם גמורים" ומשמע שחז"ל דנו אותם כעכו"ם ולא רק שהחמירו בשחיטתן וביינן.

ב. ובפשוטו עיקר הדברים שחז"ל החמירו לדרון אותם כמו עכו"ם, מיהו ודאי שאכתי ישראל ניהו, ורק לחומרא דינם כמו עכו"ם, וכן נקט הבי"י (אהע"ז סי' ד) שיש לכותי את הפסולים של ישראל, ולא אמרינן שהוי כעכו"ם שאין לו פסולים, ומשום שלקולא לא נחשב כעכו"ם, וכן נקט התוי"ט ( ) שלענין טומאה דינו כישראל שטמא ולא כעכו"ם שטהור, וכן נקט הט"ז (יו"ד סי' קנט) שאסור להלוות לו בריבית, ומשום שאכתי נחשב כישראל, ופשוט.

מיהו מצינו הרבה מרבתינו שנקטו שדינם כעכו"ם גם להקל ואפילו באיסורים דאורייתא, ועיין בשו"ת הרשב"ש (סימן תרטו) שכתב שאעפ"י שמומר שקידש קידושו קידושין והאשה צריכה גט, מיהו כותים עשאו חז"ל כגויים גמורים ואם קידשו אשה אינה מקודשת. [ועיין בגליון השי"ס שציין לסוגיא דיבמות יז. והתם מבואר להדיא לענין עשרת השבטים שעשאו עכו"ם גמורים ואם קידשו אשה אינה מקודשת, ומשמע שנקט רע"א שאף הכא כן ניהו].

וכן מצינו ברע"ב (נדה פ"ד מ"א) שכתב וז"ל וכל הדברים האלו לא נאמרו אלא בזמן שהיו הכותים מחזיקים בתורה ומדקדקים בהרבה מצות כישראל. אבל לאחר שבדקו ומצאו להם כדמות יונה בראש הר גריזים שעובדים אותה, עשאו כנכרים גמורים לכל דבריהם, בין לענין טומאה וטהרה, בין לשאר דינים שבתורה, אין הפרש בינם לבין הנכרים כלל עכ"ל, ומבואר שדינא דסוגיין הוי אף להקל בדאורייתא, ומשום שחז"ל הפקיעו מהם תורת ישראל וממילא נחשבים כעכו"ם שאין מטמאים.

¹² ואף שלעיל נתבאר שחז"ל יצרו איסור ודאי, ואף אי קמי שמיא גליא, מיהו לכאורה למבואר הכא לא היה כלל גזירה לאסור שחיטת כותי, ורק שחוששים למיעוט שעובדים ע"ז, ולא אזלינן בתר רובא, ופשיטא שאין זה איסור בעצם אלא חשש גרידא.

¹³ ובפשוטו הביאור שלר"מ אף המיעוט הוא צד, וממילא חז"ל גוזרים שהרי יש כאן צד איסור, מיהו לרבנן מיעוטא כמאן דליתא דמי ולא חשיב כלל כצד, וממילא לא גזרינן אטו הא. [ויש לחדד שגזירות חז"ל אינם תלויים רק באחוזי החשש שיהיה תקלה, אלא תלויים גם בכך שיש צד איסור, ודו"ק].

ועיין בר"מ בפיהמ"ש (גדה פ"ז) שכתב וז"ל וכל זה אז, אבל היום הרי הכותי עצמו שמת אינו מטמא באהל לפי שאין הגוים מטמאין באהל עכ"ל.

ועיין בש"ך (יו"ד סי' קנט סק"ה) שכתב שמותר להלוות וללוות מהם בריבית ומשום שנחשבים כעכו"ם גמורים לכל דבר, ועיין בהערה העתק לשונו ¹⁴

ג. ובפשוטו להך גיסא אין הביאור שחז"ל דנו אותם כמו עכו"ם, אלא שחז"ל יצרו אותם לעכו"ם, וחז"ל הפקיעו את היהדות שלהם ונוצרו בעל כרחם לעכו"ם.

ובביאור הדברים כיצד מצינו שישראל יהפך להיות עכו"ם עיין בחת"ס (או"ח סי' לט) שכתב וז"ל מה שתמה על כותים אי גירי אמת הן איך עשאו כנכרים לטהר נדות ואהלות שלהם, נראה לפענ"ד שיש כח בכלל ישראל להוציא המורדים מכלל האומה ויחזרו לגוים גמורים אף להקל... והם נמנו וגמרו להוציאם מברית ישראל לגמרי, ומצינו בעזרא [י, ח] יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה, משמע שהוציאם מכלל ישראל, וכנזכר לעיל עכ"ל.

כמה מילי לרון להך גיסא שכותים נעשו כעכו"ם.

א. העולם דן האם האידנא כותי חייב במצוות, או דלמא שכיון שהפקיעו ממנו תורת ישראל א"כ פטור מכל המצוות כולם.

ובפשוטו כיון שנעשה עכו"ם א"כ פטור מכל המצוות כולם, וכמו כל עכו"ם, וממילא מותר לו לאכול נבלות ולחלל שבת, פשוט, ולפי"ז מש"כ בסוף פ"ק דע"ז שאסור להשכיר מרחץ לכותי משום לפני עור הוי רק קודם התקנה שעשו אותם כעכו"ם גמורים, מיהו אחרי התקנה הנ"ל אין הם מצווים באיסורים וממילא אין בהא לפני עור, ופשוט.

ויש שדנו לומר שאעפ"י שפקע מהכותים תורת ישראל מיהו כל זה לענין מעלת ישראל, וכיון שאין להם מעלת ישראל ממילא אין מטמאים באהל שהרי עכו"ם לא חשיבי אדם, וכן אין להם חשיבות של ישראל כדי שיוכלו לקדש אשה, מיהו מ"מ ישראל ניהו ומחוייבים במצוות, מיהו בפשוטו אינו כן, ועיין.

ב. והעולם דן דלפי"ז מצינו גדול שנהפך לקטן שהרי כשהיה ישראל השיעור גדלות בן י"ג וכשעשו אותם עכו"ם השיעור גדלות כשהוא בר דעת, וממילא משכחת לה גדול שנעשה קטן, ודו"ק.

ג. ועיין באהלי טהרות (גליון 24) שהגרד"ל הסתפק האם כותי מתכפר בקרבנות החג שהרי הם כנגד שבעים אומות, וכותי אינו בכלל שבעים אומות.

ד. והעולם מסתפק דשמה אף שיסדרו בתראי שבעכו"ם יש ב' מילי חסרון ישראל וטומאת עכו"ם, מיהו הכא אף שפקע מיניה טומאת ישראל מיהו אין לו שם עכו"ם, וממילא יהיה גוי בלא טומאת עכו"ם, ושמה אם ירצה להתגייר לא יצטרך טבילה שהרי הטבילה לצאת מטומאת עכו"ם והכא ליכא ליה טומאת עכו"ם, וכן הקונה ממנו כלים לא יצטרך לטובלם, ומשום שטבילת כלים הוי משום שיצאו כלים מטומאת עכו"ם (לשון הראשונים) והכא ליכא, והדברים מחודשים, ועיין.

לא זזו משם עד שעשאו עכו"ם גמורים.

צ"ע דלכאורה לא כולם עבדו ע"ז [ושמה רק מיעוטם כמו שנראה שבזמנו של ר"ג ור"מ רק מיעוטם עבדו ע"ז] ומאי טעמא עשו את כל הכותים כעכו"ם גמורים, וצ"ע.

אפשר גזרו על תערוכת דמאי ומסתייעא מילתא דרב אסי למיכל איסורא.

א. משמע שהא פשיטא לגמרא שלא מוכיחים מכך שרב אסי אכל וצדיקים אין הקב"ה מביא על ידן, שלא גזרו חכמים על תערוכת דמאי, ועיין לקמן בע"ב.

ב. ועיין בראש יוסף ובלב אריה שתמהו דלכאורה מה הקושיא כיצד אכל רב אסי תערוכת דמאי, והרי האיסור של דמאי הוי רק משום חשש שמא הע"ה לא עישר, וא"כ גלוי וידוע לפני הבורא עולם שאת אותו תערוכת שאכל רב אסי עישרו, וכלל לא נכשל רב אסי באיסור ואעפ"י שגזרו על תערוכת דמאי.

¹⁴ ש"ך יורה דעה סימן קנט ס"ה

כותיים יש להם דין מומר לעבודת כוכבי'. משמע דאסור להלוות מהן ברבית וכן משמע יותר בהעט"ז וצ"ע דהא קי"ל בכמה דוכתי שגזרו על הכותים ועשאו כעובדי כוכבים גמורים ודוחק לומר דוקא להחמיר שתהא שחיטתן אסורה ויינם יי"נ אבל לא להקל דכיון שעשאו כעובדי כוכבים גמורים משמע דלגמרי עשאו כעובדי כוכבי' גמורים ועוד דודאי אף להחמיר חומרא דאתי לידי קולא הוא ממקום אחר וק"ל וכן לקמן סי' רס"ו סעיף מ"ז כתבו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם והמתבר שגטי נשים ושחרורי עבדים פסולים בזמן הזה כותי משום דקי"ל פרק קמא דחולין דעשאו כעובדי כוכבי' גמורים אף על פי שהיא קולא שאם יקדשה אחר לא תהא מקודשת לו ולא הצטרך ממנו גט וכן בשחרורי עבדים הוי עבדו ופטור מהמצות וכ"כ שם סעיף פ' בשם הרמב"ם ור"ן וב"י שכותי בזמן הזה דינו כעובד כוכבים לענין מוכר עבדו דיוצא לחירות וכתבתי שם שכן דעת הרב והוי קולא דמותר בבת חורין ואף להב"ח שם דכתב דהוי ספק היינו כדמפרש התם טעמא דכיון דלא הוי אלא קנס לא קנסו בכותי משא"כ בשאר דברים ע"ש ודוק אלא ודאי הם עובדי כוכבים גמורים לכל דבר ואם כן מותר להלוות מהן גם כן ברבית:

ולפי"ז אם צדיק יאכל בטעות דבר אי אפשר להוכיח מהכא שהדבר מותר, ודו"ק.

ב. ולא מבואר עד איזה דור נחשב שיש צדיקים שנאמר "שאינן הקב"ה מביא תקלה על ידן", ועיין בתרומת הדשן (סי' מג) שכתב שבמדרש (ב"ר הובא בתוס' ה: בד"ה צדיקים) מבואר שאף בזמן האמוראים כבר ליכא תקלה [ודלא כש"ס דילין] ועל כך דינא נאמר אם ראשונים כמלאכים אנו כחמורים ואם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים, ולא כחמורו של רבי פנחס בן יאיר – שאינן הקב"ה מביא תקלה על ידו, ועכ"פ לפי"ז האידנא ליכא להך כללא.

ויש לדון האם הך מילתא מוסכס, או שיש שנקטו שאף האידנא איכא להך כללא¹⁵

אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה.

צ"ע שהרי פשיטא שרצון ד' שילך ואף אם בסוף לא יפדה את השבויים, ומאי טעמא נחשב שספק אם אתה עושה או לא, וי"ל.

ועיין בספר שיח התורה (עמוד רנב) שכתב וז"ל הקשה חכ"א להגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א: לכאורה למעשה לא רק עצם הפדיון זה המצוה אלא גם ההליכה לזה, ואף אם בסוף לא ימצא מעות, והשיב לו מרן הגר"ח ק"ו ז"ל "אם לא הצליח, הוי כרצה לעשות מצוה ובודאי יקבל שכר גדול, אבל את המצוה לא עשה ע"כ".

השתא בהמתן של צדיקים וכו'.

א. עיין בתוס' כאן שנקטו שכל הך כללא נאמר דוקא במידי דאכילה, מיהו בשאר מילי אף צדיקים יכולים להכשל.

ובטעמא דמילתא פירשו תוס' שכל עיקר הך כללא "משום שגנאי הוא לצדיק שתגעל נפשו באכילת איסור" מיהו בשאר איסורים לא אמרינן להך כללא.

ויל"ע דלכאורה הוא פלא שהקב"ה לא שומר על צדיקים שלא יעברו איסורים דאורייתא, וכל מה שהוא שומר את הצדיקים היינו שלא יהיה להם "גנאי", והוא פלא אטו הגנאי הנ"ל יותר חמור מהאיסור, שנימא שמהאיסור הקב"ה לא שומר את הצדיקים ומהגנאי הקב"ה שומר אותם, ועיין.

ב. ובפשוטו הביאור שהקב"ה כלל לא שומר צדיקים מאיסורים, ומשום שעל כך מוטלת על כל אדם החובה להשתדל ולהזהר, ומה שהקב"ה שומר את הצדיקים היינו רק מ"גנאי" ולא שייך כלל לכך שיש איסור, ומשום הכי אף באיסור קל של דמאי הקב"ה שומר את הצדיקים, ובאיסור חמור של חילול שבת מיהו ליכא ביה גנאי הקב"ה לא שומר את הצדיקים, ופשוט.

ג. ולפי"ז ניחא מה שתמהנו לעיל שלכאורה באכילת דמאי ליכא איסור בשוגג, וכן ליכא איסור להך גיסא שבאמת הדבר מעושר, ולפי"ז לק"מ שאה"נ אם דנים על האיסור בכהאי גונא אין איסור, מיהו הכא לא דנים כלל על האיסור אלא על הגנאי, ואף בכהאי גונא שקמי שמיא גליא שאין איסור, מיהו מ"מ יש לאדם גנאי, והקב"ה שומר צדיקים מ"גנאי", ודו"ק.

השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן.

א. ידוע קו' העולם לפמש"כ האר"י הקדוש שמי שלא נכשל אפילו במשהו חמץ בפסח, מובטח לו שלא יכשל בשום איסור כל השנה, ולכאורה צ"ע דא"כ אם אדם נכשל באיסור שאינו איסור אכילה, א"כ על כרחך גם אכל חמץ בפסח שזהו איסור אכילה, וצ"ע שהרי צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, וכיצד נכשל באכילת חמץ בפסח.

ב. ויש שתירצו שנכשל באיסור חצי שיעור, ואיסור חצי שיעור הוי איסור גברא ולא איסור חפצא [שהרי יסוד האיסור של חצי שיעור הוי משום הרחקה, ואין זה משום ההפצא דאיסורא] ועל איסור גברא הדר הך כללא דלא אמרינן צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם.

מיהו יש לדון בהא דלהרבה מבתראי איסור חצי שיעור הוי איסור חפצא ולא רק איסור גברא והרחקה בעלמא.

ותו דאף אם נימא שהוי איסור גברא, מיהו בפשוטו כיון שהוי אכילת איסור גנאי הוא לצדיק שתגעל נפשו באכילת איסור, ולא איכפת לן דהוי איסור גברא ולא איסור חפצא, הגע עצמך אפילו על אכילת דמאי שהוי דרבנן מבואר בסוגיין ששייך כללא דצדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, וק"ו על איסור חצי שיעור שהוי מן התורה, וצ"ע.

¹⁵ ונפק"מ רבתא איכא לנידון אכילת תרגול הפטם שיש בו חששות של איסור, מיהו כל צדיקי הדורות האחרונים אכלו מעוף זה, ויש לדון האם יש להוכיח מכך שאין בזה איסור.

השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן וכו' מאי בהמתן של צדיקים וכו'.

א. לכאורה צ"ע שהרי חמור לא מצווה כלל באיסור טבל, ומאי טעמא נחשב תקלה.

ועיין בתוס' (יבמות 10:) שהוכיחו מהכא שטבל אסור בהנאה של כילוי, ולכאורה כונתם שנחשב מכשול לרבי פנחס בן יאיר מה שאכלה בהמתו טבל, ויל"ע דלפיי"ז כיצד קאמר הש"ס בסוגיין השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמם לא כ"ש, ומשמע בגמרא שהתם לא הביא הקב"ה תקלה לחמור של רבי פנחס בן יאיר, ומהא עבדינן ק"ו לצדיקים, ולכאורה לשיטת תוס' התם התקלה לא היתה כלל של החמור אלא של רבי פנחס בן יאיר.

עוד צ"ע דבגמרא (שבת קיב:) מציין הש"ס את החמור הנ"ל שרב גובריה, וקאמר הש"ס דאם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים ולא כחמורו של רבי פנחס בן יאיר וכו', ולכאורה לשיטת תוס' אין שום מעלה בחמור וכל הנושא שהקב"ה שמר על רבי פנחס בן יאיר שלא יכשל.

ב. מיהו הביאור בהא פשוט שודאי שהבהמה של רבי פנחס בן יאיר אכלה נבלות וטריפות ולא חששה למידי, ומשום שכיון שבהמה לא מצווה באיסורים אף כשאוכלת נבלות וטריפות לא נחשב כלל לתקלה, ורק דהכא נחשב תקלה כיון שהנאת כילוי אסורה וממילא נהנת הבהמה מהנאה אסורה, ואע"ג שלא הבהמה עוברת איסור, מיהו ההנאה הנ"ל אסורה, ומהא דהבהמה לא אכלה טבל חזינן שהקב"ה שומר על הבהמה של צדיקים שלא תהנה מהנאה אסורה.

ולפיי"ז ניחא מאי טעמא נחשב המכשול הנ"ל כמידי דאכילה, ומשום שלא דנים את רבי פנחס בן יאיר אלא את הבהמה וכלפיה הוי מידי דאכילה.

ולפיי"ז אין המכשול כלל של רבי פנחס בן יאיר וכל המכשול של הבהמה, ומ"מ יליף מינה תוס' שטבל אסור בהנאה של כילוי דאל"ה ההנאה הנ"ל כלל לא אסורה, והוי כנבילות וטריפות שאין לבהמה שום בעיה לאכול.

ואין לתמוה מנא להו לחז"ל שהבהמה נמנעה מלאכול משום שהקב"ה שמר אותה מלאכול, דלמא הקב"ה שמר על רבי פנחס בן יאיר שלא יכשל באיסור הנאת כילוי בטבל, די"ל דפשיטא לגמרא כמש"כ תוס' שרק במידי דאכילה הקב"ה שומר וכלפי הבהמה הוי מידי דאכילה, מיהו כלפי רבי פנחס בן יאיר לא הוי מידי דאכילה והקב"ה לא שומר על צדיקים בהא [ולכאורה היא ראייה נפלאה לתוס' שרק במידי דאכילה הקב"ה שומר על צדיקים].

ג. ובגוף הך עובדא נראה מדברי הגמרא שהחמור לא ידע כלל שזה טבל, שאם היה יודע שזה טבל א"כ מה הראיה שהקב"ה שמר על החמור שלא יאכל טבל אולי החמור בעצמו נזהר לא לאכול טבל, ועל כרחך שהחמור לא ידע מידי ואפ"ה הקב"ה שמר עליו שלא יאכל טבל, ומהא יליף הש"ס דק"ו שהקב"ה שומר על צדיקים.

ז:

עניה זו הולכת לעשות רצון קונה ואתם מאכילים אותה טבלים.

עיינן בתוס' שכתבו שהחמירה על עצמה, ועיין בהערות הגרי"ש שכתב וז"ל וי"א אף שאיני יודע מהו מקורם שזהו אותו החמור שאברהם אבינו לקח בעקדה, ושהמשיח יקח לעתיד לבוא. [וכנראה מקור שמועה זו מדברי החת"ס בדרשות ח"ג סי' לח מיהו המעיין שם יראה שאין הכרח כלל שזה כונת החת"ס].

עקרנא להו איכא צער בעלי חיים.

א. עיין בנבו"י (קמא יו"ד סי' פב) שכתב שאין איסור צער בעלי חיים במקום שיש היזק לבריות, ותמהו עליו בתראי מסוגיין שאף שיש היזק לבריות אפ"ה יש איסור צער בעלי חיים.

ועיין בנבו"י (תשובה פג) שתירץ שודאי שרי לדחות צער בעלי חיים משום היזק לבריות, מיהו מ"מ היה כאן צער בעלי חיים, ולכן לא רצה רבי פנחס להכנס אצלו.

[ובפשוטו כונתו שאה"נ בגדרי האיסור של צער בעלי חיים אין כלל איסור במקום נזק לבריות, מיהו הכא עיקר הנושא דאיכא "צער בעלי חיים" ולא שאיכא איסור צער בעלי חיים, ואה"נ האיסור נדחה].

ב. ועיין בתרומת הדשן (פסקים סי' קה) שהאריך שמותר לאדם לצער בעלי חיים לצורך תשמישו, וכל הבעלי חיים נבראו לצורך האדם, וכתב וז"ל ואל תשיבני מהא דאמרינן (חולין ז:): בעובדא דר' פנחס בן יאיר עקרינא להו איכא צער בעלי חיים. דהתם לא קעבד לתשמישו וליפותו אלא כדי שלא זיקן, וההיא היזיקא לא שכיחא כ"כ, דמסתמא רבינו הקדוש לא הוה מגדל מזיק תוך ביתו אלא דרבי פנחס בן יאיר מתוך רוב חסידותו הוה קפיד.

ועיין בחוות יאיר (סי' קצ"ה) שכתב וז"ל מאחר דכ"ע ידעי דדרך פרדות להזיק כל העולם מתרחקים מהם, והו"ל כבהמה בעלמא דאין להמיתה בחינם, ומ"מ להפלגת חסידות ר' פנחס בן יאיר, לא רצה לכנוס לבית שבו חיות מזיקות.

גן הדסים

ברכפלד

קרית ספר

<p>חבורת הלכה "עטרת שמואל ולאח" <small>לע"נ רבי שמואל ולאח ח"ינור ז"ל והנהיג עטרת לימוד ז"ל</small></p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים"</p>	<p>חבורת מסכתות ש"ס "תורת מאיר" <small>לע"נ הרב ר' מאיר גורן ז"ל</small></p>	<p>חבורת דף היומי "תורה שלמה" <small>לע"נ הרב ר' שלמה ז"ל</small></p>	<p>חבורת הלכה "תורת שלמה זלמן" <small>לע"נ הרב ר' שלמה זלמן ז"ל</small></p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים" "חזון יקותיאל" <small>לע"נ הרב ר' יקותיאל ז"ל</small></p>	<p>חבורת מסכתות הש"ס "עליית אליהו" <small>לע"נ הרב ר' אליהו ז"ל</small></p>	<p>חבורת ליב הפץ <small>בית המדרש קהילת קצות החושן</small></p>
---	---	---	--	--	--	--	--

איכא בל תשחית.

א. משמע שאף שהאדם משחית כדי להציל מהפסד וסכנה אפ"ה יש בזה איסור בל תשחית, והאחרונים תמחו מהמבואר בכ"ב שמותר להשחית אילן אם מזיק לדבר אחר, וכן מבואר שם ברא"ש (סי' יד) שמותר להשחית אילן אם צריך למקומו, ולכאורה ה"ה להשחית בעלי חיים אם גורמים הפסד, ומאי טעמא הכא איכא בל תשחית.

עוד יל"ע דאמרינן בסנהדרין (ב א) הארי והנמר והדב והברדלס כל הקודם להורגן זכה בהן, וצ"ע מאי טעמא לא חששו לאיסור בל תשחית.

ב. ובפשוטו הביאור שודאי שהכא אין הסכנה מוחשית, וודאי שמעיקר הדין שרי לגדל פרדות ולשמור עליהם וכמו שרבי עשה [ולא מצינו שאחרי שרבי פנחס בן יאיר אמר לו את זה הוא השמיד את הפרדות או הפסיק לגדלם] ורק שרבי פנחס בן יאיר לרוב חסידותו חשש שיזיקו, וכיון שבעצם אין בהם נזק לכן יש בזה איסור של בל תשחית, ופשוט.

ח.

חידודה קודם לליבונה.

לכאורה עיקר הנושא בסוגיין היינו מציאותי שפעולת החיתוך קודמת באלפית שניה לפעולת השריפה, ועיין.

משום שחין נידון או משום מכוה נידון למאי נפק"מ וכו'.

עיין בהערות הגרי"ש שהוכיח מסוגיין שהכהן המטמא לא צריך לדעת האם זה טמא משום שחין או משום מכוה, דאל"כ הוי ליה לש"ס למימר שהנפק"מ איזה טומאה זה כדי שיוכל הכהן לטמאות, וע"כ דלא בעי הכהן לדעת איזה טומאה זה, ועיי"ש מש"כ בהא.

מותר לשחוט בה מקלקל ניהו.

א. עיין ברש"י שכתב וז"ל שבחיייה דמיה מרובין מלאחר שחיטה שבחיייה היא עומדת לג' דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה עכ"ל, ומשמע ברש"י שבאמת הערך של בהמה אחרי שנשחטה פחות מהערך של בהמה קודם שחיטה, וכשאדם שוחט בהמה מפסיד את ערכה – ורק שיש לו צורך בכך, מיהו מ"מ מפסיד את ערכה ומשום הכי חשיב מקלקל.

[ולפי"ז שמא האידינא אינו כן, ושמא בהמה אחרי שנשחטה שוה יותר מקודם שחיטה, ומשום שהיום הבהמות לא עומדות לחרישה, ועיין].

ב. ומבואר לכאורה שאעפ"י שהאדם יש לו הנאה מכך ששוחט את הבהמה, מיהו הקובע מה נחשב הנאה אינו מה רוצה האדם, אלא האם הדבר מעמיד ריוח או לא, והכא הסכין לא מרויח אלא אדרבה גורם הפסד.

ובפשוטו הוא חידוש גדול שהרי אעפ"י שמחד גיסא הסכין יוצר הפסד כלכלי, מיהו מאידך גיסא יש ריוח שיש לאכילה, ומאי טעמא לא נחשב משום הכי הנאה, ועיין.

ג. ועיין בתוס' שתמהו שלענין שבת שחיטת בהמה חשיבא תיקון ועיי"ש מה שתי', מיהו עיין בתוס' (שבת קן.) שכתבו וז"ל דדוקא לענין ע"ז חשוב מקלקל דכתיב ולא ידבק בידך מאומה מן החרם ולא חשיב ליה נהנה כיון דקלקולו יתר על תקונו עכ"ל.

ועיין ביראים (סי' רעד) שהאריך בהא טפי וכתב וז"ל דוקא לענין עבודת כוכבים דכתיב לא ידבק בידך מאומה ריוח ממון יותר הקפידה תורה ומאחר שפיחתו דמיו בשחיטה לא דבק והיינו דתנן לענין עובד כוכבים (ע"ז מט:) יוליך הנאה לים המלח עיי"ש, ומבואר שהוי סברא בפנ"ע באיסור הנאה מע"ז שיסודו איסור להרויח מע"ז, ולא איסור להנות מע"ז.¹⁶

ד. ונפק"מ מכל זה לענין מודר הנאה מחבירו האם מותר לחבירו לשחוט בהמה עבורו, ועיין ברמ"א (יו"ד סי' רכא סעי' יב) שהתיר הא וכמבואר בסוגיין, מיהו הט"ז שם תמה שרק בע"ז התירו ולא בשאר איסורי הנאה, ולכאורה לרמ"א הוי דין כללי בכל האיסורי הנאה וכדמשמע בתוס' בסוגיין, מיהו הט"ז נקט שהוי היתר מיוחד בע"ז וכמשנ"ת ולא שרי בכל איסורי הנאה.

¹⁶ והעולם מבאר לפי"ז שזהו הביאור בדינא "דמה שהשביח בנביה פוגם בצל" (ע"ז מח:) והיינו שאעפ"י שודאי שיש לגברא הנאה מע"ז, מיהו לענין ע"ז לא האיסור להנות אלא להרויח וכיון שאין לו ריוח מהא ממילא ליכא איסור.

מותר לשחוט בה מקלקל ניהו.

עיין בחזו"א שתמה דלכאורה כל פעם אחרי שהתחיל לשחוט מיד הרי היא בכלל נקובת הושט, ואם לא יגמור את שחיטתו הבהמה תטרף, וא"כ יש לו הנאה בכך שגומר את השחיטה, ומאי טעמא שרי ולא נחשב שנהנה מהסכין, וסיים רע"א בוצע"ג.

ובפשוטו הביאור שנחשב הכל מעשה אחד, ובמעשה הזה לא נהנה אלא קילקל, ומשום הכי שרי, ועיין בהערות הגרי"ש.

פעמים שהשוחט אסור במסוכנת.

עיין בפלתי (סי' י) שתמה מאי טעמא יש איסור לשחוט בסכין של איסורי הנאה והרי מצוות לאו להנות ניתנו, וא"כ יהיה מותר לכתחילה לשחוט בסכין של איסורי הנאה.¹⁷, ועיין ברע"א שכתב שהכא לא שייך מצוות לאו להנות ניתנו, כיון שהוי דבר הרשות, והגברא עוסק בדבר הרשות ולא במצוה, וממילא לא אמרינן ביה מללה"נ.

ח:

דמר סבר בית השחיטה רותח ומר סבר בית השחיטה צונן.

הראשונים העירו שהרי השיעור של רותח לבלוע בכל התורה כולה היינו כשיעור יד סולדת, והכא לא נראה שיש שיעור של יד סולדת בבית השחיטה, ומאי טעמא בית השחיטה בולע.

ועיין ברשב"א שכתב בשם רבינו יונה וז"ל אע"פ שאין בית השחיטה רותח גמור שאפי' היד אינה סולדת בו ואלו לענין תולדות האור בכשיעור זה אינו רותח אלא פושרין ואינו מבליע ... אפ"ה קים לי' לרב מכח התולדה דבית השחיטה דרכו לבלוע ולהבליע בשיעור החם המועט שבו כדין רותח עכ"ל.

ומר סבר בית השחיטה צונן.

עיין במנחת שלמה (קמא סי' צא אות ח) שכתב שפשטות הגמרא נראה שאין חילוק בין בהמה ועוף ובכל גונא אמרינן שבית השחיטה צונן ולא בלע.

ולפי"ז כתב המנחת שלמה שכיון שידוע שהחום גוף של ברווז הוא כארבעים וחמש מעלות, והש"ס סתמא נקיט שכל עוף הנשחט בית השחיטה שלו צונן, ש"מ שעד ארבעים וחמש מעלות חשיב צונן ולא חשיב רותח.

התירא נמי בלע אבר מן החי.

א. עיין בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' צד) שדן האם דבר חי פולט או לא, ועיין בעמודי אור (סי' נד) שנקט כדבר פשוט שדבר חי אינו פולט, ועיין בפרי יצחק (ח"א סי' כא) שהוכיח מסוגיין שאף קודם שמתה הבהמה כבר פולטת, ומבואר שאף דבר חי פולט.

ועיין בקה"י (סי' ה) שדחה שאה"נ דבר חי לא פולט, מיהו בסוגיין שכבר התחיל השחיטה אף שאכתי יש לו שם חי, מיהו בטל כוחו של האבר, וממילא פולט ואף שהוא דבר חי.

ב. וידוע הנפק"מ שדנו בתראי שאסור לאדם להכניס אצבעו לכוס תה רותחת לברוק את מידת חומו, ומשום שבשר אדם אסור מדאורייתא [ועכ"פ לר"מ] ונמצא שפולט בשרו לתוך הכוס ונאסר הכוס בשתיה, מיהו תליא הא במשנ"ת.

¹⁷ וז"ל הפלתי ואי לאו דמסתפינא דלא ליכחו עלי כבי מדרשא הו"א הך דלאכול בשחיטה הוי מצוה וזבחת ולא לנחור כמדובר ולכך מברכין א"כ מצות לל"נ כשם שמצות לולב וכדומה מותר באשירה. ובה יש ליישב דברי הרי"ף שהשמיט כל המימרא דסכין של עכומ"ז ותימא הוא למה השמיט. ולפמש"כ נחא דס"ל דהך איתניא קודם חזרת רבא בפ"ג דר"ה (דף כ"ח) וס"ל מצות ליהנות ניתנו אבל לפי מה דקיי"ל מצות לל"נ ליתנהו לכל הני דברים עכ"ל.